bliotheca B. Trudonis librum manuſcriptum ſub hoc titulo, *Excerpta Decretorum*, in quo inter alia capitula iſtius Concilii apud Vermeriam, habentur hoc & ſequens Caput.

α Detecta.] Apud Magiſtrum legitur, *in ſervitutem dejecta:* Apud Burchardum verò, *inſervita:* quòd verbum hac eadem notione habetur libro tertio Capitularium, *cap.* 28.

β Prout.] In aliquot vetuſtis codicibus eſt, *poſt ut*, itémque, *poſteà ut*; quemadmodum & apud Burchardum & Ivonem.

m Et Cap. *l.* 5. *c.* 18.

V. *Item* EX EODEM, *c.* 8 [m]. [imò ex Concilio Compendienſi *c.* 5. an. 756. *in Gallia.*]

Non licet mulieri dimittere, quem ſciens ſervum accepit in virum.

n 4. *Sent. ibid.* Burch. *l.* 9. *c.* 27. Ivo, *p.* 8. *c.* 52. & 165. Pann. *l.* 6. *c.* 42.

SI femina [n] ingenua acceperit ſervum, ſciens quòd ſervus eſſet; habeat eum: quia omnes unum patrem habemus in Cælis *α*. Una lex erit viro & feminæ.

¶ CORR. ROM. *α Quia omnes unum patrem h. in c.*] Verba hæc non ſunt in Capitularibus, neque apud Ivonem *par.* 8. *c.* 52. ubi ipſa citat Capitularia. Sunt tamen apud eumdem *c.* 164. ubi refert ex Concilio apud Vermeriam, quemadmodum nunc Gratianus.

VI. *Item* GREGORIUS *lib.* 6. *Epiſt.* 1. ſeu *c.* 165. ad Fortunatum Epiſcopum. [an. 596. *Romæ in Campaniam.*]

Servitutis occaſione dimitti non valet, quæ poſt controverſiam ſtatûs ſe in libertatem aſſeruerit.

o *al.* acutiùs. p *al.* quam quia. *orig. & alio verborum ductu.*

CUjus rei causâ cum matre ſua huc compulſa anno præterito præſentium venerit latrix, Fraternitas tua cautiùs [o] novit: quia [p] ſcilicet maritus ſuus veſter Clericus ob hoc, quòd de ſervili fuerat conditione pulſata, à ſuo noſcitur eam removiſſe conſortio; vóſque hic poſitos aſſerunt promiſiſſe, ut ſi probare ſe liberam, adjuvante Domino, valuiſſet, ſuo eam vos conjugio reformaretis. Fraternitas igitur veſtra cognoſcat, quòd revelante Deo libertatis autore, approbata ſit libera: nullâque in ea macula ſervilis inventa eſt. His ergo cognitis, ſine mora aliqua ſuo per vos eam volumus marito reſtitui; nec ulteriùs idem vir ejus argumenta ſibi occaſionis [q] exquirat, quibus eam poſſit abjicere. Nam ſi à vobis (quod non credimus) minimè fuerit adimpletum, eámque recipere fortè diſtulerit; nos illud cognoſcatis cum diſtricta vindicta correcturos.

q *al.* aliqua occaſione.

GRATIAN. r Sup. *eâd. ſi femina.* s *Sent. ibid.*

„ CUm dicitur [r]: [ſciens illum ſervum,] datur intelligi, „ quòd ſi neſciret [s] illum ſervum eſſe, non cogitur cum eo „ manere. Quia ergo hæc & perſonæ, & conditionis dolum „ paſſa eſt; non cogitur adhærere ei, cujus fraude decepta „ eſt: ſi verò liberum acceperit, & ille, ut cauſam præſtet „ diſſidii, ſe alicujus ſervum fecerit; nec ille uxorem dimit- „ tere, nec illa ob vinculum conjugii in ſervitutem redigi „ poterit. Unde

VII. IN TRIBURIENSI CONCILIO. [an. 895. *in Germania.*]

Occaſione conditionis dolore mutatæ, vir non diſcedat ab ea, quam libertatis tempore acceperit.

t *Sent.* 4. *diſt.* 26. Burch. *l.* 9. *c.* 75. Ivo, *p.* 8. *c.* 212. Pann. *l.* 6. *c.* 99.

PErlatum eſt [t] ad ſanctam Synodum, quòd quidam ingenuus ingenuam accepit uxorem, & poſt filiorum procreationem occaſione divortii cujuſdam ſervum ſe fecit, utrùm neceſſariò mulierem tenere debeat: & ſi tenuerit, utrùm illa quoque ſecundùm ſecularem Legem ſervituti ſubjici debeat, quæſitum eſt *α*. Judicatum eſt uxorem minimè debere dimitti, non tamen ob Chriſti legem mulierem in ſervitutem redigi: dum ille non ex conſenſu conjugis ſe ſervum fecerit, quem liberum ipſa maritum acceperat.

¶ CORR. ROM. *α Quæſitum eſt.*] Hæ duæ voces abſunt à ceteris Collectoribus præter Magiſtrum. Lex verò ſecularis, cujus hic mentio ſit, eſt inter leges Longobardorum, ut in Gloſſa dicitur.

GRATIAN. „ QUÆRITUR etiam, ſi ſervus unius, alterius ancillam „ acceperit, an ſit conjugium inter eos. De his ita ſtatutum eſt

VIII. IN CONCILIO CABILONENSI II. c. 30 [u]. [an. 813. *in Gallia.*]

Legitima ſervorum conjugia ſuâ autoritate domini non dirimant.

u Et in Cap. adjectis, *c.* 55.

x *Sent. ibid.* B. Burch. *l.* 9. *c.* 29. Ivo, *p.* 16. *c.* 335. & *p.* 8. *c.* 167. Pann. *l.* 6. *c.* 40.

y *al.* matrimonia.

z *Matth.* 19.

DIctum eſt [x] nobis, quòd quidam legitima ſervorum conjugia [y] poteſtativâ quadam præſumptione dirimant, non attendentes illud Evangelicum [z]: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Unde nobis viſum eſt, ut conjugia ſervorum non dirimantur, etiam ſi diverſos dominos habeant; ſed in uno conjugio permanentes, dominis ſerviant ſuis. Et hoc in illis obſervandum eſt, ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum.

CAUSA XXX.

GRATIAN. „ QUIDAM populorum frequentiâ impeditus, filium „ ſuum de Baptiſmate ſuſcepit, dum crederet ſe alie- „ num ſuſcipere: uxor autem ejus, dum callidè vel- „ let ſuſcipere proprium; ſuſcepit alienum: quem vir adopta- „ vit ſibi in filium, & ex uxore ſibi filia naſcitur, quam fi- „ lio ſuo adoptivo, ſpirituali uxoris, dum uterque eſſet in „ cunabulis tradidit. Poſt triennium uxor moritur, & com- „ pater ejus relictam compatris uxoris ſuæ vir clàm ſibi de- „ ſponſavit: aliquantulùm temporis effluxit, & alius eam „ publicè duxit in uxorem.

I. Quæritur primùm, an uxori ſuæ debitum reddere valeat, qui proprium filium de ſacro Baptiſmate ſuſcepit.

II. Secundò, an ſponſalia contrahantur inter infantes.

III. Tertiò, an ſpirituales, vel adoptivi filii naturalibus copulari valeant.

IV. Quartò, an uxorem compatris uxoris ſuæ alicui ducere liceat.

V. Quintò, an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præjudicet.

AN UXORI SUÆ DEBITUM REDDERE VALEAT, QUI PROPRIUM FILIUM DE SACRO BAPTISMATE SUSCEPIT.

QUÆSTIO I.

GRATIAN. 1. *Pars.*

QUòD autem proprium filium in ſpiritualem ſibi transferens, uxori ſuæ debitum reddere non valeat; ratione, & autoritate probatur. Nulla enim autoritate permittitur, ut quis commatri ſuæ carnaliter copuletur. Hic autem uxorem ſuam ſibi commatrem effecit: non ergo illi ulteriùs carnaliter copulari poterit. Hinc ſcribit

I. DEUSDEDIT ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Gordiano Hiſpalenſis *α* Eccleſiæ Epiſcopo, & fratri chariſſimo. [fortè c. an. 614.]

Separentur viri ab uxoribus, qui aliquo caſu natos proprios coram Epiſcopo tenent.

a *Sent.* 4. *diſt.* 42. Polyc. *l.* 6. *tit.* 4. Anſel. *l.* 10. *c.* 29. Burch. *l.* 17. *c.* 44. Ivo, *p.* 1. *c.* 305. Pann. *l.* 6. *c.* 127.

PErvenit ad nos [a] Diaconus veſter, Sanctitatis veſtræ Epiſtolam deferens, quòd quidam viri, & mulieres præterito ſabbato Paſchali die præ magno populorum incurſu neſcientes proprios filios ſuſcepiſſent ex lavacro ſancto. Cupis ergo ſcire, ſi pro tali accidenti ratione debeant viri, ac mulieres ad proprium uſum redire, an non. Nos verò mœſti ex hac re inquiſitivimus priorum Patrum noſtrorum dicta. Invenimus autem in Archivis hujus Apoſtolicæ Sedis, jam talia contigiſſe in Eccleſiis Iſauriæ, Epheſiorum, ſimúlque Hierofolymæ, aliarúmque civitatum *β*. Epiſcopis etiam earum civitatum ab hac Apoſtolica Sede volentibus ſcire, utrùm viri, ac mulieres redirent ad proprium torum, beatæ memoriæ ſanctiſſimi Patres, Julius, Innocentius, & Celeſtinus cum Epiſcoporum plurimorum, & Sacerdotum conſenſu [b] in Eccleſia Apoſtolorum Principis prohibentes talia perſcripſerunt, & confirmaverunt, ut nullo modo ſe in conjugio reciperent mulieres, ac viri, quicumque aliqua ratione [c] ſuſceperint natos proprios; ſed ſepararent ſe: ne ſuadente Diabolo tale vitium inoleſcat. Scitis, quia quomodo ſunt ſeptem dona Spiritûs Sancti; ita ſunt ſeptem dona Baptiſmi à primo *γ* pabulo ſacrati ſalis, & ingreſſu Eccleſiæ uſque ad confirmationem Sancti Spiritûs per Chriſma. Ab hoc ergo primo Spiritûs Sancti dono uſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in conjugium ſuſcipere debet. Et qui præſumpſerit; tamdiu vinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam dignè egerit.

b *al.* conventu.

c *al.* qui quacumque ratione.

¶ CORR. ROM. *α Hiſpalenſis.*] In fragmento hujus Epiſtolæ, quod eſt in tomis Conciliorum, legitur, *Hiſpaniarum:* apud Anſelmum verò, ac Burchardum, *Hiſpanienſis.*

β Civitatum.] Variè hic locus legitur in vetuſtis codicibus, & apud Collectores: aptatus autem præcipuè ex Anſelmo eſt.

γ A primo.] Idem factum eſt in hoc loco ex eodem Anſelmo, Burchardo, & fragmento Epiſtolæ. Similia etiam leguntur apud Petrum Damianum in invectione in Epiſcopum Monachos ad ſeculum revocantem.

II. *Item* EX CONCILIO apud Vermerias, *c.* 3 [d]. [imò apud Compendium *c.* 2. an. 756. *in Gallia.*]

Ab uxore ſeparetur, qui filiaſtrum ſuum coram Epiſcopo tenuit.

d Et Capit. *l.* 5. *c.* 5. Et in Mogunt. I. *c.* 55.

SI quis filiaſtrum [e], vel filiaſtram ſuam ante Epiſcopum tenuerit ad confirmationem; ſeparetur ab uxore ſua, & numquam aliam accipiat [f].

e *Sent. ibid.* Burch. *l.* 17. *c.* 22. Ivo, *p.* 1. *c.* 302. & *p.* 9. *c.* 80. Pann. *l.* 6. *c.* 125.

¶ CORR. ROM.] Burchardus & Ivo *parte* 9. *c.* 80. citant ex Concilio apud Vermerias, & ab Univerſitate Lovanienſi ſcriptum fuit in excerptis Decretorum Bibliothecæ B. Trudonis, citari ex eodem Concilio. Idem autem Ivo, *p.* 1. *c.* 302. & Magiſter ſententiarum citant ex Capitularibus, ubi extat *l.* 5. *c.* 5.

¶ PITH. [f] *Accipiat.*] Add. V. C. *Similiter & mulier.*

ECONTRA verò ſcribit dicens

f *al.* ſanctionem.

III. NICOLAUS Salonitano [g] Epiſcopo. [fortè c. an. 860. *Romæ.*]

g *al.* Salamonio.

Non ſeparetur à viro, quæ filiaſtrum ſuum de ſacro fonte levavit.

NOſſe deſideras [g], utrùm mulier, quæ viri filium ex alia femina genitum de ſacro fonte levaverit, poſtmodum

" GRATIAN. 2. *Pars.*

poſſit cum eodem viro copulari. Quos ideò jungi poſſe decernimus, quia ſecundùm ſacros Canones, niſi amborum conſenſu, nullius Religionis obtentu debet conjunx dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio virum, vel infirmitatem ejus non conſiderans, quaſi cauſa pietatis operatur impietatem: maximè cùm Apoſtolus præcipiat [h]: *Nolite*, inquiens, *fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.* Ergo ſi non ex conſenſu utriuſque conjugis hoc factum eſſe probatur; non fraudentur invicem, ſed revertantur in idipſum: præſertim cùm dicat Apoſtolus: *Uxor ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.*

h 1. *Cor.* 7.

IV. *Item* EX CONCILIO CABILONENSI II. *c.* 31. [an. 813. *in Gallia.*]

Non ſeparetur à viro, ſed pœnitentiam agat, quæ filium ſuum coram Epiſcopo fraudulenter tenuit.

i *Sent. ibid.* Burch. *l.* 17. *c.* 23. Ivo, *p.* 9. *c.* 81. Pann. *l.* 7. *c.* 65.

DIctum eſt [i] nobis quaſdam feminas deſidioſè, quaſdam verò fraudulenter, ut à viris ſuis ſeparentur, proprios filios coram Epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe. Unde nos dignum duximus, ut, ſi qua mulier filium ſuum deſidiâ, aut fraude aliqua coram Epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam ſuam, aut propter fraudem; quamdiu vivet, agat pœnitentiam: à viro tamen ſuo non ſeparetur.

V. *Item* EX CONCILIO MOGUNTINENSI, *c.* 10. in clauſtro ſancti Albani habito. [imò Rabanus Archiepiſcopus, ad Heribaldum *c.* 20. an. 538. *è Germania in Galliam.*]

Separentur, & gravi pœnitentia plectantur, qui filiolam ſuam, vel ſpiritualem matrem ducunt in uxorem.

k *Sent. ibid.* Burch. *l.* 17. *c.* 24. Ivo, *p.* 9. *c.* 82. Pann. *l.* 7. *c.* 66.

l *al.* cujus uxor.

m *al.* diſcidium.

DE eo [k], quod interrogaſtis, ſi aliquis filiolam ſuam in uxorem duxit, & de eo, qui cum commatre ſpirituali concubuit, & de eo, qui filium ſuum baptizavit, & uxor ejus [l] eum de fonte ſuſcepit, hâc cauſâ, ut diſſidium [m] conjugii fieret, ſi poſteà in tali copulatione poſſint permanere: de talibus hic reſpondendum eſt. Si filiolam, aut commatrem ſuam [2] aliquis in conjugium duxerit; ſeparandos eſſe judicamus, & gravi pœnitentia plectendos. Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo, ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent; ſi innupti permanere voluerint, bonum eſt: ſin autem; gravis pœnitentia indictatori injungatur, & ſimul maneant: & ſi prævaricator conjugii ſupervixerit, acerrimâ pœnitentiâ mulctetur: & ſine ſpe conjugii maneat.

¶ PITH. [2] *Suam.*] Add. V. C. *ſpiritalem.*

VI. *Item* NICOLAUS Papa Rodulpho Bituricenſi Epiſcopo. [c. an. 864. *Romæ in Galliam.*]

Non ſeparentur ab uxoribus, qui filiaſtros ſuos coram Epiſcopo tenent.

n Ivo, *p.* 1. *c.* 304. Pann. *l.* 6. *c.* 126.

o *al.* ſi inſcientiâ ut aſſeritur, ſit.

p *Pſal.* 24.

DE his [n], qui filiaſtros ſuos ad Confirmationem coram Epiſcopis tenent, id eſt, qui filios uxoris ſuæ de viro priori, dum chriſmantur ab Epiſcopis, ſuper ſe ſuſtinent; ſi inſcientiâ [3], ſicut aſſeris, fiat [o]; licèt ſit peccatum, non tamen uſque ad ſeparationem conjugii [4] puniendum eſt: lugeant tamen, & dignâ pœnitentiâ hoc diluentes Domino dicante [p]: Delicta ignorantiæ noſtræ ne memineris.

¶ PITH. [3] *Inſcientiâ.*] V. C. *inſcitiâ.*

[4] *Conjugii.*] V. C. *conjugum.*

VII. *Item* JOANNES Papa VIII. Anſelmo Lemovicinæ Eccleſiæ Epiſcopo. [an. 879. *Romæ in Galliam.*]

Non ſeparetur ab uxore, qui neceſſitatis cauſâ filium ſuum baptizavit.

q *Sent. ibid.* Polyc. *l.* 6. *tit.* 4. Anſel. *l.* 10. *c.* 30. Ivo, *p.* 1. *c.* 306.

AD limina [q] Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum Principum hic præſens homo, nomine Stephanus orationis cauſâ veniens, noſtro Præſulatui ſuggerendo innotuit, quòd filium ſuum in extremo vitæ poſitum, necdum Baptiſmatis undâ lotum, abſentiâ ſcilicet Sacerdotum, neceſſitate cogente baptizaſſet, eúmque ipſe propriis manibus retinendo ſuſceciſſet: atque pro hujus rei negotio notitiæ tuæ patefacto, Reverentia tua, quaſi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem à ſua conjuge judicaverit ſeparandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente Scriptura [r], à Domino junctam eſſe virо uxorem, & [t], *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Unde & Dominus in Evangelio, non dimittere poſſe uxorem ſuam, niſi cauſâ fornicationis, apertiſſimè jubet. Quapropter & nos tantæ autoritatis juſſione præcipuè freti, dicimus omittendum *α* eſſe, & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Nam hoc baptizandi opus Laicis fidelibus juxta Canonicam autoritatem [t], ſi neceſſe fuerit facere, liberè conceditur. Unde ſi ſupradictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri undâ Baptiſmatis lavit, ut eum de poteſtate autoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti jam regnaturum [u] ſine dubitatione tranſmitteret; benè feciſſe laudatur: & idcircò ſuæ uxori ſibi jàm legitimè ſociatæ impune, quamdiu vixerit, judicamus manere conjunctum: nec ob hoc contra præfatas autoritates Divinas aliquatenus ſeparari debere [x].

r *Prov.* 19.

t *Matth.* 19.

t *al.* ſanctionem.

u *al.* regeneraturum.

x *al.* debuiſſe.

¶ CORR. ROM.] Epiſtola Joannis octavi, ex qua ſumptum eſt hoc Caput, extat in Bibliotheca Vaticana, ſcripta Anſelmo Lemovicinæ Eccleſiæ Epiſcopo: & in Concilio Ticinenſi, tempore ejuſdem Joannis cum Legatis ipſius, & magna parte Epiſcoporum Italiæ, & Galliæ habito, in ſubſcriptionibus eſt, *Anſelmus Lemovicenſis Eccleſiæ Epiſcopus.* Itaque emendatum eſt, *Lemovicinæ:* cùm anteà legeretur, *Lemoſinæ.*

α Omittendum.] Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, Epiſtola ipſa, & Ivone. Infrà etiam XXXIV. *q.* 1. & 2. *c.* 1. Leo eiſdem verbis utitur, *omittendum eſt*, & *inculpabile judicandum*: quem imitari videtur Joannes voluiſſe. In vulgatis erat, *dimittendam non eſſe.*

FILIA dicitur [y] ſpiritualis non ſolùm ejus, qui accipit, ſed etiam ejus, qui trinæ merſionis vocabulo eam ſacro Baptiſmate tingit. Dicitur etiam ſpiritualis filia Sacerdotis, quæ ei peccata ſua confitetur. Harum omnium flagitioſa conjunctio eſt, & eádem pœnâ plectenda. Unde ait

GRATIAN. 3. *Pars.*

y *Sent. ibid.*

VIII. SYMMACHUS Papa. [c. an. 505. *Romæ.*]

Par pœnitentia ei indicitur, qui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violare monſtratur.

OMnes [z], quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri ſunt ſpirituales filii, ut & ipſi, quos vel nobis ſuſcipientibus, vel trinæ merſionis vocabulo mergentibus, unda ſacri Baptiſmatis regeneravit. Silveſter quoque docens admonet unumquemque Sacerdotem, ut nullus cauſâ fornicationis ad ſuam pœnitentialem accedat: quia ſcriptum eſt: [Omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filii noſtri ſunt, ut in baptiſmate ſuſcepti.] Quapropter hoc ſcelus ſi quis perpetravit, non ſolùm dignitatis honorem amittat, verùm etiam uſque ad exitum vitæ ſuæ jugi pœnitentiæ ſe ſubdat.

z *Sent. ibid.*

IX. *Item* CELESTINUS. [c. an. 426. *ibid.*]

De eodem.

SI quis Sacerdos [a] cum filia ſpirituali fornicatus fuerit; ſciat ſe grave adulterium commiſiſſe. Idcircò femina, ſi Laica eſt, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, & converſa in Monaſterio Deo uſque ad mortem ſerviat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim [b] annis pœniteat: poſteà verò ad Monaſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſerviat.

a Polyc. *l.* 4. *tit.* 39.

b *al.* quindecim.

X. *Item* [c]. [c. an. 426. *ibid.*]

De eodem.

NOn debet [d] Epiſcopus, aut Presbyter commiſceri cum mulieribus, quæ ei ſua fuerint confeſſæ peccata. Si fortè (quod abſit) hoc contigerit; ſic pœniteat, quomodo de filia ſpirituali, Epiſcopus quindecim annos, Presbyter duodecim, & deponatur: ſi tamen in conſcientiam populi devenerit.

c *al.* Idem.

d Polyc. *ibid.*

HIS itaque autoritatibus apparet, quòd ſive proprium, ſive tantummodo viri filium mulier de ſacro fonte ſuſceperit; non idèò à viro ſuo eſt ſeparanda. Quod & de viro ſimiliter oportet intelligi.

GRATIAN.

AN SPONSALIA CONTRAHANTUR INTER INFANTES.

QUÆSTIO II.

SPonſalia ante ſeptennium contrahi non poſſunt. Solo enim conſenſu contrahuntur: qui intervenire non poteſt, niſi ab utraque *α* parte id intelligatur, quod inter eos agitur. Probatur ergo ſponſalia non poſſe contrahi inter pueros, quorum ætatis infirmitas conſenſum non admittit. Teſtatur hoc idem dicens

GRATIAN.

¶ CORR. ROM. *α Utraque.*] Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis, cùm anteà legeretur, *alterutra*: utriuſque enim conſenſus neceſſarius eſt.

I. NICOLAUS Papa. [c. an. 863. *Romæ.*]

Ante tempus conſentiendi, conjugium contrahi non poteſt.

UBi non eſt [a] conſenſus utriuſque, non eſt conjugium. Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & econverſo; nihil faciunt niſi uterque puerorum, poſtquam venerit ad annos diſcretionis, conſentiat *α*, etiamſi pater, & mater hoc voluerint, & fecerint.

a Extrà *de deſponſat. impub.* c. 2. Pann. *l.* 6. c. 122.

¶ CORR. ROM.] In Decretalibus *tit. de deſponſat. impub. c.* 2. habetur initium hujus Capitis: & adjiciuntur alia ex eo Nicolai reſcripto.

α Conſentiat.] In vulgatis codicibus ſequitur, *nec eſt conjugium, niſi ſit conſenſus utriuſque*: quæ verba abſunt à pleriſque manuſcriptis.